

Şaredariya Erxenî
û xizmetê aye

2009'ine ra na heta 44
maşnîy kerdê xizmetê şarî.
8 mehleyan qedêna... R.3

Havar dibistana
kurdan a

Bi sayeyê şoreşgerîya
Celadetî ya ziwanê kurdî,
eyro ma asaney... Rüpel - 5

Azadiya Ocalanî
azadiya ma ya

Dayikê Aştî seba azadiya
Ocalanî û vindertişê şerî
benêy mertalê zindi... R. 4

E ditor
Welat VERROJ

Wandoxêy
Erjîyayey!

Ma ewro zaf kîfweş ê. Ewro Roja Roşanê Ziwanê Kurdî ya. Di na roje de, bi hûmara yewîne ya rojnameya "VERROJ" şima reyra bîyiş, kîfweşîya ma hewna zêdnena. Wandoxêy erjîyayey! Heme ri-hberêy ke di riyê cihanî de ci-wuyenê, wayir vengêke yê. Vengê însanî zî vajîyiş o. Vajîyiş ziwan o. Her şar bi ziwanê xo û her ziwan zî bi şarê xo yeno nasnayî. Her şaro ke biwazo ro rûmet û nasnameyê xo wayir vejyo. Nasname û rûmeto bê ziwan, mehkûmê çînbîyişî yo. Yeno zanayış ke, seba çinêkerdişê şarêke yewîn raye, çinêkerdişê ziwanê ey şarî ya. Bi na raybase gellêke şarîy qe ameyê çinêkerdiş.

Wandoxêy erjîyayey!

Zarawaya kîrmançîye zarawa yewîne hewna nîzde yê kokê ziwanê kurdî yena qebûl-erdiş. Seba ke nûştiş çîn bîyo, kîrmançîyêka formelî zî nîvirazyaya. Her hereme, bi goreyê xo ra ziwan şixulnayo. Ewro, zaf kîrmançîy qiseyk-erdiş yewbinîy ra fam nêkenê. Coka, gama ke di kîrmançîy yenê tê hete, ziwanê ïnan beno tirkî. Na kîmanîya ma heminan a. Seba ke ma na rewşê ra bixelesyê gere ma ro zarawaya xo wayir vejîy. Gere zarawaya kîrmançîye zî bi formêko yewpere biyero nûştiş û wandiş. Beno ke no nûştiş û nê çekûyey ke yenê bikardîş, di herema şima de çîn bê. Bena ke bi goreyê şima no formê nûştişî çewt bo zî labê ma hewl dayo ke bi goreyê gramerî binûsê. Bi rexne û pêşnîyazanê şima êy erjîyayen ma do xo aver berê û çewtîyanê xo ser-räşt bikerê.

Bi nê hîvî û bawerîyan, ma dest bi amadekerdişê na rojnameye kerd. Bi na rojnameye ma waşt ke di wareyê wandiş û nûştişî de, zarawaya kîrmançîye rê bi qasê zanayışê xo xizmetêk bikerê.

Ewta ra dim do rojnameya "VERROJ" her roja yewsem-eye (kirê) vejîyo. Ma wazenê na rojnameye hetê şima ra biyero wandiş. Ma wazenê şima ro zarawayê xo û ro rojnameya xo wayir vejîyê. Ma wazenê, karo verên yê her kîrmançîke girewtîş û wandişê "VERROJ" bo.

Welat VERROJ

Ziwan nasname yo, ziwan rûmet o... Pêveka Azadiya Welatî ya, belaş a. 15-05-2012 Hewtane HUMARE:1

Roşanê ziwanê kurdî pîroz bo!

Ewro dinya tarîx nûşt. Rojnameya ma, VERROJ vejîya. VERROJ, bi heme rûpelanê xo kîrmançîye ya. Ewro, yanê Roja Roşanê Ziwanê Kurdî de vejîya. Roşanê Ziwanê Kurdî roja vejîyişê Kovara Haware yo. Bi ney munasebetî, heta ke destê ma ra ame ma xebate kerde

TZPKURDÎ RÊ SPAS

TZPKurdî çend serrî yo ke, fikriya. Ü fîkrê xo ewro bi encam kerd. Qabê ney zî, rayîrberanê TZPKurdî darfinayan rê spas kenê. Kovara Vateyî, Rojnameya Azadiya Welatî û nuştox û kesanê ke pirtûkê kîrmackî vetê rê zî spas.

VERROJ ŞOPA HAWARE YA

Kovara Haware Celated Alî Bedirxanî bi zaf zehmetîyan vete. Tay bo zî, ma ewro ey zehmetîyan ancenê. Qabo ke şima zehmetîyan nêancê lazimo ke wayirtîya rojnameye biyero kerdîş.

BÊ ŞİMA NÊBENO

Qabo ke ma zarawaya kîrmackî aver biberê ma muhtacê şarêy xo yê. Eke şima nêbê, ma çîn ê. Waştişê ma heme nuştoxan rê yo gere wayirtîya VERROJ bikerê û biwanê û bidê wendiş û binusnê ke wa her est bo.

Ziwanê kurdî û zarawaya kirmancî

Lazimo ke kirmancî ra pozitifî bîyero ewnîyayîş. Heme kesî gere xebatan bikerê ke zaravaya ma aver bişîro û vinibîyayîşî ra bixelîsîya. Lazimo ke gramerê ser ro bîyero xebitnayîş nêkerdi.

ZERWEŞ ESNAW

Ziwanê kurdî; keyeyê Hînd-Ewropayî, polê Hînd-Îranî û grûba vakûr û rojawayê Îranî ra dekeweno. Rojhîlatê û rojhîlatê vaşûre ya Tîrkîya, rojawayê Îranî, vakûrê Iraqi û vakûrê Sûriyayî de no ziwan yeno qalkerdi. Ma zanê ke Kurdî, welatê herayî de ciwiyayî û şarê rojhîlatê mîyanî de şarê tewr kehenî yê. Şarê Kurdî, hem ziwanê xo de, hem çandê xo de, hem zî bawerrya xo de zaf rengdar şarékî yo.

Ziwanê kurdî semedo ke ziwanê perwerdeyî nêbiyo û nê çer welatan de tahdayî û zordarî de mendo zaf aver nêşîyo. La rayna nêmerdo pay ra mendo û gelek gelek xo ver dayo. Û zaf pirtûkî kurdî wareyê vejeyî de tarîxî de çap bîyi. Ziwanê kurdî wayîre bi desan fekî û panc zarawayanê giran o. Ma no babetî de çend fikran ser ro bivinderê: Mamoste Feqî Hüseyîn Saxniç, di pirtûka xo ya bi nameyê "Dîroka Wêjeya Kûrdî" de zarawayan bi no hawa beş keno:

Kurmanciya corine (kurmancî)
Kurmanciya cêrine (soranî)
Lorî-Bextîyarî-Lekî
Kirmancî-Hewramanî- Goranî
Ziwanzan Samî Tan, di pirtûka xo ya bi nameyê "Gramera Rêzimana Kurkancî" de;

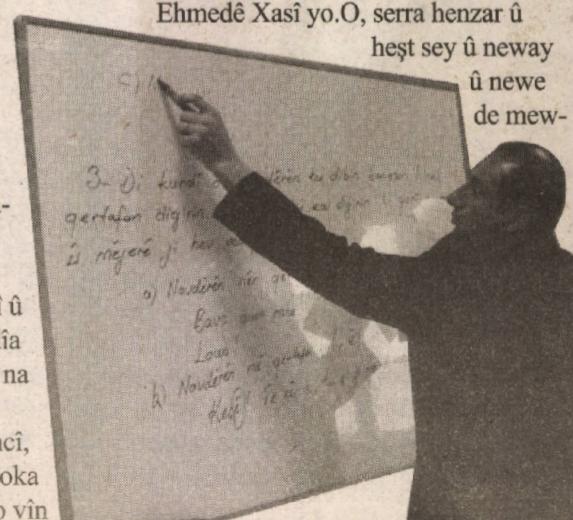
Kurmanciya corêne (soranî)
Goranî-Hewramanî
Kirmancî (dimili, kirdî, zazakî)
Lorî

Ziwanê Kurdî, ziwananê rojhîlatê mîyanî de cîya yew ca giyeno û wayîre teybetîyê xoseran o. Taybetîyê ziwanê kurdî de ma eşkenê tay çîyanê taybetîyan ra behs bikerî:

1. Ziwanê kurdî, zayendî yo.
2. Ziwanê kurdî, ergatîv o.
3. Elfabeya kurdî, fonetik a.
4. Ziwanê kurdî, tewenaye yo.
5. Ziwanê kurdî, kertî yo. (verkert, mîyankert, peykert)
6. Di ziwanê kurdî de karî, karî binkeyîn ê.

Zarawaya Kirmancî

Kirmancî, zarawaya kurdî ra yew a. Nûştîşî de tewr tepe na zarawaye menda. Tarîxê nûştîşî kirmancî vîst serrî çin o. Zarawaya Hewramane ra nîzdî ya. Yanî eke kurmancî û soranî yew grûb a, hewramanî û kirmancî grûba bîni ya. İddia beno ke tewr zarawa verên, na zarawa ya. Û ê zarawayanê bînî zî naye ra bîyi. Kirmancî, zafînî koyî de ciwiyabîyi, coka asan bi asan na zarawaya xo vîn

lûdo erebî açarnayo dimili ser ro. (Mewlûdo Nebî) Tira pey Osman Efendiyo Babic Serra henzar û new sey û şesi de "Bîyayîş Pêxemberî" nûsto. Dîma gelekî kowarî vejiyeyî û na zarawaye rî zaf xîzmet kerdî. Mesele; ayra, piya, raşîye, ware, tînca sôdirî û vate. Û internet ser ro zî çend keyepelê kirmancîye est î. Ê zî goreyê xo xîznet kenê na zarawaye rî. Her çiqas ke hayanê eyro gramer û raştnûşîşî kirmancî ser ro çend pirtûkî nûşîyayî zî nê pirtûkî verpersê îhtiyacê kirmancîya standardî nêdenê. Çimkî nînan ra tayênenî tena fekê yew mintiqâ yan zî yew, di dewan ser ro qaydeyê raştnûşîşî û gramerî nûşîyayî. La nika ma vînenî ke kirmancî ser ro yew alaqayo xişen est o û fesal fesal kirmancê ma, wayîre zarawaye xo vejiyeni û pirtûkanê kirmancîyi wanenî, nûştayan nûşenî, gramer ser ro nîqaş kenî, kûrsê kirmancîye şonê. No alaqayî ra pey hînê vere vere ma qaydeyê raştnûşîşî ser ro bîvînderî û hempar yew nûştîşî de ittîfaq bikerî. Bawerîya ma aye ke mele na zarawaye aver bişîra û xo bixelîsîya. Naye rî zî xebat, xebat û xebat lazim o. Sewbîna darûyê ma çin o.

Amed(zerreyî)-şarçeyanê Amedî ra Çermûg, Cüngûş, Erxenî, Gêl, Pîran, Lêcî, Hêmî, Pasûr û Hezro.

Sîwerek(Riha)

Gimgime(Warto-Mûş)
Sêwas(Mîyanî)-Zara, Ülaş, Qangal.

Semsûr-Gerger

Erzîngan(Mîyanî)-Tercan, Çayırli,

Refahîye.

Êlîh(Mîyanî)-Sason.

Betlis-Modan(Mûtkî), Tûx(Tetwan).

Meletî-(Herema rojhîlatî).

Ardahan- Gole.

Aksaray(Herema Ekecîkî de 39 dewe de.)

Erzûrûm-Xinis, Tekman, Aşqale û Çat.

Zarawaye kirmancî, tena nê cayan de nêyena qalkerdi. Şaristanê metropolan de zî gelekî dimili est î. Stenbûl, ïzmir, Edena, Bûrsa û sewbînan.

Zarawaye kirmancî, xo mîyanî de zî hîrê beşe aqitîfena:

1. Kirmancîya corî: Dêrsim, Erzîngan, Gimgime, Xinis, Tekman, Çat, Aşqale, Sêwas.

2. Kirmancîya mîyanîyî: Palî, Çewlig, Hêmî, Elezîz, Pîran.

3. Kirmancîya cêrî: Çermûg, Sîwerek, Gerger û Cüngûş.

Fekê kinarî: Modan, Aksaray, Sariz.

Fekê vîyartî: Pasûr, Lêcî, Erxenî.

Nûfûsê kirmancan, Kûrdistana Tîrkîya de vîst mîyonê kûrdan de çer, panc mîyonî est î. Û nîzdîyê hîrê sey henzarî zî dîaspora de ciwîyenî. Û ma heme kes dest bide kî na zarawaye bixelisnê, xûrt bikerê, aver bifinê. Zarawaye ma bixelîsîyo, bizanî ke ma, zarawaye ma yê bînan zî bixelisnê.

Kirmancî ser ro nûşteyê yewine; Ehmedê Xasî yo. O, sera henzar û heşt sey û newayê û newe de mew-

lûdo erebî açarnayo dimili ser ro. (Mewlûdo Nebî) Tira pey Osman Efendiyo Babic Serra henzar û new sey û şesi de "Bîyayîş Pêxemberî" nûsto. Dîma gelekî kowarî vejiyeyî û na zarawaye rî zaf xîzmet kerdî. Mesele; ayra, piya, raşîye, ware, tînca sôdirî û vate. Û internet ser ro zî çend keyepelê kirmancîye est î. Ê zî goreyê xo xîznet kenê na zarawaye rî. Her çiqas ke hayanê eyro gramer û raştnûşîşî kirmancî ser ro çend pirtûkî nûşîyayî zî nê pirtûkî verpersê îhtiyacê kirmancîya standardî nêdenê. Çimkî nînan ra tayênenî tena fekê yew mintiqâ yan zî yew, di dewan ser ro qaydeyê raştnûşîşî û gramerî nûşîyayî. La nika ma vînenî ke kirmancî ser ro yew alaqayo xişen est o û fesal fesal kirmancê ma, wayîre zarawaye xo vejiyeni û pirtûkanê kirmancîyi wanenî, nûştayan nûşenî, gramer ser ro nîqaş kenî, kûrsê kirmancîye şonê. No alaqayî ra pey hînê vere vere ma qaydeyê raştnûşîşî ser ro bîvînderî û hempar yew nûştîşî de ittîfaq bikerî. Bawerîya ma aye ke mele na zarawaye aver bişîra û xo bixelîsîya. Naye rî zî xebat, xebat û xebat lazim o. Sewbîna darûyê ma çin o.

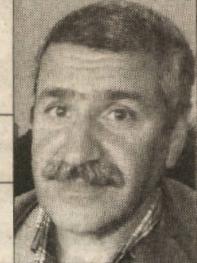
Çend wendoxê kirmancîye bibê û rajnameyê kirmancî biwanê û binûsê ay wext zarawaye ma telûkeye ra bixelîsîya. Heme çîy destê ma de yo. Ma nêxebitê çew nêyeno herinda ma nêxebitîyo. Ma ganî no gûreyê ser ro serreyê xo bidejnê. Ma no baş fam bikerê û ma hêşê xo biyerê pêser. Çirê ma yewnan ra baş fam nêkenê? Verê verikan ziwanê ma, ziwanê perwerdehî nêyo coka ma zaf yewnan ra fam nêkenê. No, tena meselaya ma néya. Kûreyî de yew ziwan perwerdehî se mûheqqaq tepe mendo. No, raştkîya dinya ya. Ay semedi ra ma nêdekewê qompleksî. Bizanê ke ziwanê to perwerde bîyo, televîzyonê to est ê, rojnameyê to est ê, pirtûkê to; edebî, hûnerî û tarîxî est î kam şîno to bitewîşîyo. Ziwan, hînê mecrayê xo de bişîro, xover xûrt bîbo. Hayanî ke ziwanê ma perwerdehî bo, ma ganî nûşteyan ra fek verranêdê. Ma binûsê, biwanê û ma wendoxanê xo zaf bikerê û ma şarê xo no babetî de hayadar bikerê.

Zarawaye kirmancîye ser ro ma çend vajî ke ha xo xelishnaya, raş nêyo. Çimkî ziwan, wayirvejîyayî reyde encax bixelisîyo, ti, ziwanê ser ro têkoşîn bikerî la keye de ziwanê xo qalî nêkerî, gedeyî to ziwanê xo qalî nêkerî heme çîy veng beno, ziwan heme cayî de bîyero qalkerdi. Keye de, kûçe de, kargeh de, şaristanî de, dewe de yanî heme cayî de ziwanê ma gere bîyero gûrnayîş. Rojnameyê kirmancîye ya diyine de na ray raşteraş ez ko gramer ser ro bivindera. Hayanî ke rojnameyo diyine bivejîyo, nika ra xatîrbê şima, weşî de bimanê.

Viliki

Zaza Cebeli

zazacebeli@hotmail.com

Çimê şima roşnî bî

Rojnameyê "VERROJ" ma heminan rî xeyrin bo. Bi munasebetê 15'ê Gulane, Rojê Roşanê Ziwanê Kurdî, Rojnameya "VERROJ" bi hewte ra yew roj dest bi weşanê xo keno. No weşanê Rojnameyê VERROJ, seba roja ziwanê dayike yew xelata xeyrên a pîrozi ya.

15'ê Gulane serra 1932 de, Celadet Elî Bedirxanî bi zarawaye kurmancî Kowara Haware çap kerde. Kowara Haware ya yewine Şamî de amey çapkerdi û weşanîya. No semedî ra zî 15'ê Gulane kurdan, Roja Roşanê Ziwanê kurdî qebûl kerdî.

Averşiyayîş ziwanê kurdî ra, Roja Roşanê Kurdan, weşanê Kowarê Hawarî ra, xebatê ziwanî de serr bi serr averşiyayîş bîy. Xebatan mîyan de cayê Cegerxûnî, Qedrîcan, Osman Sabîr qadroyê bi rûmet û bi qîmet yê erjîyaye vejîyay û xebatê ziwanê kurdî geş kerdî û zaf raştî vetî teber.

Eynî demî de qadroyan Awropaye de zî xebatê xo geş kerdî.

Zindanê Amedî de wehşeta 12'ê êlûle de, Mazlum Dogan û M. Hayrî Durmuşî pîya, Kowara Haware hedre kerdî.

Ferhat Kurtay zî, Kowara Hawarî sernâwera çap kerdî. Nê hewa ra, nê rojê Ziwanê Roşanî Kurdî pîroz o û muqades o. Nê vesileye Roja Roşanê Ziwanê Kurdî ra, TZP-KURDÎ 2006'î, 15'ê gulani de, Rojê Roşanê Ziwanê Kurdî ilan kerdî. Nê sedemî ra zî, her serre 15'ê gulani yena pîroz kediş.

Çalakîy, meş, panel û şahî yê tewr bi tewr yena pîrozkerdi.

Emser zî, Rojê 15'ê gulani de, Parkorman de, şahî viraziyena. Verê şahî zî daxuyanî, resepsiyon, bernameyê TV yan û panelî viraziyenê. En muhim zî, menga heziranî de Çewlige de Konferansa Kirmancî dê bivirazyo.

Awropa ra, çar parçeyê Kurdistanî ra zî, ziwanzan, aqademîşyen dê beştarê konferansî bibê. Ma wazenê ke, seba lehçeyî kirdî, kirmancî kam hes keno se wa beştarê konferanse bibê.

Rojê Roşanê Ziwanê Kurdî wa heme şarî ma ra, pîroz bo.

Şaredarîya Erxenîye xizmetê xo yê seba şarî domnena

Şaredarîya Erxenîye serra 2009'ine ra na heta 44 maşinîy kerdê xizmetê şarî. Wendozan belaş benê û anê. 350 hezar metreqare karê parkê kerdö û binesazîya 8 mehleyan qedêna.

Ehmedê BIRA - Amed

SAREDARİYA qezaya Erxenî ya Amede zey şaredarîyanê bînan yê BDP yê, ci destê aye ra yeno kena. Şaredar Fesîh Yalçınî ard ziwan ke, armancê ïnan o sifteyin xizmetê şarî yo. Şaredareya ma, şarê esas gêna.

Şaredarîya Erxenî serra 2009'ine ir herênayê. Nê maşinîy wendozanê sûke, belaş benê û anê. Rayîrê sûke parke kerdê. Binesazîya Erxenîye zî tay mendo ke biqedîyo.

Şaredareya Erxenîye mabên nêdana xizmetanê xo. Her tim, wazena ke, daha zêd xizmet bikero. Şaredar Fesîh Yalçınî ard ziwan ke, serra 2009'ine ra heta ewro, 44 maşinîy girotê. Maşineyan reyde, otobozê xişnîy, êy nîmcetîy, itfaye û tewirê bînan de goreyê lazımatîy maşinîy herînayê.

Nînan ra 4 otobozê nîmcetîy êy newey ameyê herînayî. Bi temamî heta na game şaredarîye xizmetê xo yê berdiş û ardişê şarî bi 8 otoboz û 4 mînibusan kena. Şaredarî ard ziwan ke, otobozê newey bi goreyê berastengan û bi qîlîma yê.

Wendoxî beleş nişenê ci

Şaredar Yalçınî ard ziwan ke: "Ma bi her hawayî qabê xizmetê şarê xo est ê. Semedo ke nûfusa Erxenîye resaya 100 hezarî. Problemê şiyîş û ameyîş wendozan, bi her hawayî malbatan rê zaf kulfet vetê. Xora aborîya malbatanê ma yê Erxenîye kifş o. Ma, heqo ke qanûnî dayo ma, ma bi kar ard û

awerte nêvejyo se, do biqedîyê."

Rayîr û kuçey parke kerdâ

Yalçınî ard vîr ke, Şaredarîya Erxenî, xebatanê de vindertiş nêzana. Hêdî xebityena û bi goreyê qewetê xo xebate kena. Yalçınî wina dewam kerd: "Serra 2009'ine ra heta na game 350 hezar mîtrokare rayîr û kuçey bi kerrayanê betonî, bi parkeyî ameyê rafinayış. Zereyê Erxenî de aswalt hema zî çîn yo. Seba ke ekelojîk nîyo û heto bîn ra zî vay o. Çimkî Erxenî cayeko kaş de yo. Varran zîr dano aswaltî. No zî malîyetî berz keno. La ke parkê wedaryo zî, reyna yeno arêdayîş û bikarardiş. Binsazî û sersazî ya 8 taxanê ma qediyayê. Di 4 taxan de xebatîy est ê. Heta peyêniyâ serra 2012'ine ma do ïnan zî biqedînê û ma do 100 hezar mîtrokareya bîne zî, parke bikerê."

Teyarey Amede ser ra nîzm firay, ze ke çîke est bo!

NAVENDA XEBERAN - Amed

Bi goreyê kesê ke, nêwaşt nameyê xo vajo, hina vat "Dema ke teyarey Amede ser ra teyarey nîzm firenê û zaf veng vejenê, o wext operasyonî ra yenê û zaf emînê ke zaîyat dayo PKKî, coka hinî kenêy. Dema ke teyarey nîzm firenê, bananê ïnan lerzenê û gedeya ey ya serê xo gena destanê xo miyan, ya zî, xo erzena verarê ey û maya xo.

Kesê ke nêwaşt nameyê xo vajo: "Bi goreyo ke ma zaf rayan ceribnayo, dim na rewşa teyaran ra ke çend saeti miyan ra ravêreno medyaya tirkan de eşkera kenê ke, zahîyat dayo PKKî û wina dewam kerd: "Hina bîyo ke

dema teyareyê şerî yê ke operasyonî ra ayezenê û wazenê pîsta Amede de ronê, hema ke néronayo ze ke zaîyatdayîş PKKî pîroz bikerê Amedi ser ra, bi texmînî 100 an zî 150 mîtroyî de, bi vengêko zaf berz perrenê. Zaf doran min ceribnayo ke, dema zaîyat danê PKKî wina kenê û ze ke amedijan ra vajê: 'Wa xebera şima bibo, ma zaîyat dayo PKKî' qîrenê."

'Tatwan ra xeber ame'

Keso ke nêwaşt nameyê xo vajo, ard ziwan ke roja 08.05.2012'ine verşanêke ra teyareyî rayna bi hawayo nîzm û bi veng firayê û pey ra xeberanê zaîyata HPG yîjan ame û wina dewam kerd: "Ma no tewr têgêrayîş

teyareyan zaf şopnayo û zafîriy ke pîrozkeşîp pêrodayîşî nîşan danê û ze ke helwesta xo bimojnê amedijan."

Gedeyî teyareyî ra tersenê

Bi goreyê ey kesî, dema ke teyarey bi vengêko ze perdeya goşan ker bikerô perenê, bi awayêko psîlolojîk, tenê domanêqijekîy nê merdimêpîlyî zî nerehet benê. Û wina domna: "Gama ke vengê teyareyanê şerî yeno, gedaya mi tersena û qîrena. Tersanan ra ver bi maya xo yan zî ver bi min remena û xo erzena verrara ma. Psîlolojîya geda xerip-yayo. Rayîrberîy do heta kingê nê operasyonan bidomnê. Lazimo ke, awêke ro ney adirî bîyero kerdiş."

Tarîxî Elfabeya Kurdî

MAMOSTE SILÊMAN

Tarîx de kurkî; bi tewir-tewir alfabeyan nusîyayo. Mesela, kitabê Îzîdiyân "Kitêbê Cilwe", hewayê elfabeya erekî, polo raşt ra, hetê polê cepî ra nusîyayo. Yew nushaya nê kitabê 1911 de Viyana de çapbîya. Rayna suryanîyan û Armeñîyan bi kurdkiya xo neteweyî, epey kitabî nuştî. Kurdanê Bakurê, serra 1932ê ra hetan eyro alfabeya latînkî xebitnaya.

Elfabeya kurdki 31 herfan ra yena meydan. Na alfebe raya ewilê, Celadet Bedirxanî 1918 de kitabo xo yê "Elîfba Kurdi" de kararda. Heme kurdanê, Bakûrê elfabeya Celadet Bedirxanê qebul kerdâ. Baxdat de Tewfiq Wehbî 1918 de kovara "Gelawej" û İstanbul de eyne Tarîx, de kovara "Jîn" bi elfabeya kurdki nusîyayı.

Celadet bedirxanê, 15 Gulane 1932 de kovara Hawarê veta. Na kovare heta hûma ra 23ê bi elfabeya kurdî û aramî reyde nusîyayı, hûmara 24, ra pey tena bi kurdki nusîyaya. Bedirxanî waştî ke, heme kurdî; elfabeya latînkî bişuxulnî. Rasta ey heme kurdî, eke elfabeya latînkî karbiyârî, yewîyeza ziwan û nasnamayê rî zî xizmet kena. Xora Hawar, hem bi diyalekta kurmancî, kirmancî û sorankî nusîyaya. Kurdi Rûsyay û Kafkasyayê elfabeya Kîrîlkî, İran û Iraq de elfabeya aramkî, Bakûr û Surîye de elfabeya latînkî yena karardiş.

Eyro armancê heme kurdan, yewîyeza ziwanî ya. Ci hef ke serdestan welatê kurdan bar (par) kerdâ. Aye ra kurdî ciya-ciya elfabeyan şuxulnenî. Kurdi Başûrê; 1960 ra hetan eyro, heme dibistanan û zanîngehan de, bi sorankî perwerdeyî veynenî. Başûr de, hima-hima heme meseleyê sorankî çareser bîyi. Sorankî her warê cûyê de û bi heme disiplinânî ilmî de yeno xebitnayî.

Mîmarê elfabeya kurdî û zanyarê ziwanê Celadet bedirxanî, semedo ke, kurdî aver şîro bîbo ziwanêko mûdern, heme rexney û xorexneyî girewtî çiman ver. Xebata ziwanê de, metodêko demokratik û ilmî esas girewto. Eyro miyanê kurdan de, bi zêdeyi, el-faya Celadet Bedirxanî qebul bîya.

Bakûr de nê serranê peynîyan de, epey eserî bi elfabeya kurdî nusîyayı. Înan ra yew zî Rojnemeyê Azadiya Welat o. Azadiya welat, nê 17 serrî yo ke, binê teda û zilmê de, bi kirmancî û kirmancî weşanê xo dewam keno. Azadiya welatî; kurdî û elfabeya kurdî rî yew xizmeto zaf erjaye kerdâ. No Rojname, rayna yew gama tarîx fîyeno. 15ê Gulane, Rojê Roşanê Kurdkî de Azadiya welatî reyde, yew rojnameyîko safî bi kirmancî vejîno. No rojnamê, hewte de yew ray, Azadiya Welatî reyde vejîno. Seba averşiyayîşî kirmancî, na yew gamêda zaf erjaye ya. Sarê ma rî xeyrîn bo.

Sahîle Yaşar: Azadîya Ocalanî azadîya cenîyan a

Erdogan vano ke ez her roj boyaya daya xo negera se, ez nefes negena. Erdogan wa yew roj xo bikero herinda ma û wa qasêke bifikiryo. Bena ke ma fam bikero û opersyonan bivindarno û Hikumata AKP ye vano şima seba çiy inê koyan û benê mertalêy zîndî

Ez newazana kes canê xo vînî bikero

Sahîle Yaşar, Xebetkara Dîrena Bu-feya 1yew aşme ra ver, lajê aye Qezaya Çewlige, Darê Henêye de şerrê maberê leşkeran û gerilla de bi bîrîndar. Yaşare zaf zehmetîy diy.

Sahîle Yaşar ard ziwan, Ma esmer tenê roja dayikan pîroz nê-kenê. Ma wazenê her roj, roja dayikan bo. Eger qasê kê xatire ma serekwezîr het esto sê wa êy opersyonan vindarno. Bi goreyê min emser xelata en başê vindarnayêş operasyonan o. Ez newazana kes canê xo vînî bikero. Ez wazena nîka ra pey operasyonî bêrê vindarna-yîş. Kesêy kê hema zî giroteyê bêrê azadkerdiş. O wext roja dayikanê ma yena pîrozkerdiş. Bi goreyê min roja ke serekê PKK'yî Birez Abdullah Ocalan azad bîbo seba ma dayikan roşan o.

NAVENDA XEBERAN - Amed

İNSİYATİFÊ Dayikanê Aşî ra Havva Kiran zî ard ziwan, Seba ke roja dayikan bêro pîrozkerdiş gere gedeyêy hemê dayikan bêrê keye û hêrsê ci-manê dayikan bêrê vindarnayîş. Roja dayikan de gedeyêy ma, ma rê yew gulê bîyarê se ma do zaf kefxwêş bibê. La çi heyf her roj tabutîy yenê. Di na rewse de ma do senî keyfweş bibê?

Ma roja dayikan de şînê Enqere ke maya Ceren Amaraya HPG'yî yê vînenê. Roja aye pîroz kenê. Ma wazenê serekwezîr Erdogan nî kara bi ziwanê aşîye qisey bikero. O wext bi goreyê ma roja dayikan pîroz bena. Ma newazanê nîka ra pey kes canê xo vînî bikero. Nê dayikêy leşkeran û nê zî dayikêy HPG'yî yan.

İnsiyatife Dayikanê Aşîye ra Raife Ozbeke zî vat; ma Roja Dayikan pîroz nekenê. Seba ke her roj di Tîrkiya de gedey mirenê û kewenê zindanan. No semed ra zî ma roja dayikan pîroz nekenê. Seba ke gedeyêy ma ver ma de nîyê. Ci hal yeno sareyî gedeyanê ma, kifş nîyo. Erdogan vano ke ez her roj boyaya daya xo negera se, ez nefes negena. Erdogan wa yew roj xo bikero herinda ma û wa qasêke bifikiryo. Bena ke ma fam bikero û opers-

yonan bivindarno.

Ez wazena veng bida Emîne Erdogan, sebake a zî dayik a.

Yew roj wa xo bikero herinda ma û wa bifikiryo. Û ez wazena birez Emîna ma dir qisey bikera. Serra 2010 an ra na heta min roja dayikan pîroz nê-kerda. Ma semedê aşî şîy Enquerê labelê kesî ma dir qisey nekerd. Ma şewe û rojê zerreyê yew çadire de mendiy. Serra 2010 an de kesî/ e ma ra yew xebera xeyrî nêvat. Yew cînîyê ke ma dir est bî ke domanê ayê yew serre bi. Doman hewna bibe ke şit ra birya Reyna ma tersene ke do serra 2012 yine zî bi heman awayî bivêro. Coka ma benê mertalêy zîndî. Hikumata AKPye ma rê naye rewa vînena. Hikumata AKP ye vano şima seba çiy inê koyan û benê mertalêy zîndî. Ma zî vanê kêtî ma fam nekenî ma seba ke nê leşker û nê zî gerillay giyanê xo vînî bikero, ma benê mertalêy zîndî.

AZADIYA WELAT
Zorzan Bank - Yayı Adına
İmtyaz Sahibi
Menderes ÖNER
Yaz İşleri Müdürü
Fatma AKTAŞ
Yönetim Yeri:
Diclekent Bulvarı
Termil Apt. Kat:3 No:9
Kapınum / DIYARBAKIR.
İdare Tel: 0 (412) 237 48 90-91
Yayın (Wesan)
TEL: 0 (412) 237 48 90-91
Fax: 0 (412) 237 48 89

Baskı (ÇAP):
Stenbal: Gün Mithancılık, Reklam, Film, Basım, Yayın, Tan. San. Tic. Ltd. Şti. Telzisler Mevkii Beyoğlu Mah. Akasya Sok. No: 23/A Küçükçekmece / İSTANBUL
Tel: 0 (212) 580 63 81
Edine: Arzulan Güneydoğu Gazetecilik, Mıtbancılık, Kağıtçılık Yeni Doğan Mah. 2108 Sok. No:13/A Yüreğir / ADANA
Tel: (0322) 346 03 71-72
Genel Dağıtım:
Tuküvaz
Dağıtım Pazarlama

Jiyan

Nesrin Orak

nesrin-orak@hotmail.com

Bandora asîmîlasyonî ya cenîyan ser ro

Di Tîrkiya de, kultûrê kurdan ser ro politîkaya asîmîlasyonî est a. Na politîkaya asîmîlasyonî zafêri zî cînîyanê kurdan ser ro yena bikardîş. Tîrkiya de cînîy zaf ameyê qetilkerdiş labelê cenîyan reyna zî ziwanê xo ra fek vera nêdayo û ziwanê xo bi kar ardo. Bi na helwesta xo zî hember politîkaya asîmîlasyonî vindertê. Cînîyan sifteyîn bi asîmîlasyonî medur kenê û dim ra zî bi darê zore mecbûrê zewejnayî kenê. Na zî zafêri bi destê sistêm û malbatan yeno bikardîş.

Cînîyê kurdan, xusûsî di welatê Kurdistanî de sifteyîn ameyê perçekerdîş. Cenîyê ke wandiş û nuştîşê ïnan çîn yo hewna zaf zehmetîyan ancenê.

Tewer naye zî cînîy wazanê bi ziwanê xo, xo ifade bikerê. Kulûtrê xo bidê gedeyanê xo. Nika her di welatî de, cînîy semedê ziwanê xo û semedê kultûrê xo têkoşîne danê. Yanê hem di Tîrkiya û hem zî di dinya de, cînîy têkoşîna xo ya ziwanî bi xo danê.

KIRMANCKÎ TEPEYA MENDA

Zarawayê Kirmancîye zaf tepeya menda. Bi no semed ma zî wazanê seba zarawayê kirmancî yew xebat bikerê û ziwanî aver berê. Semedê naye, ma xebata ziwanî kenê. La ma zanenê ke di dibistanan de gedeyêy ma, hetê sistêmî ra asîmîle benê. Waşteka şarê kurdi zî di dibistanan de bi ziwanê xo bikardîş perwerdeya fermî yo.

Encax hîkûmat bi goreyê xo û bi goreyê ziwanê tirkan tenê xebatan keno û her demî de asîmîlasyonî geş keno û hema zî na rewse dewam kena. Semedo ke zara-wayê kirmancîye tepeya menda û zaf erey ameya nuştîş, problemiy zaf ê. Seba ke di malbate de xusûsî cenîy gedeyanê xo reyra zaf qiseykenê, gere cînîy zafêri hember asîmîlasyonî bivinderê. Heke ma hewna bikerê se, ma şikenê verenîya asîmîlasyonî de bivinderê. Gere ma cînîy zaf baldarîy bê û gedeyanê xo reyde bi ziwanê makî qisey bikerê.

ÇAPEMENÎ DE CAYÊ CENÎYAN

Di çapemenî de hertim semedê cenîyan modelê neweyan, virazenê. Her wext zî cenîy yenê asîmîlekerdiş. Serra 1990'ine ra heta nika, cînîyan ser ro, her wext xizmetê reklamî yenê darfinayış. Cînîyan bi reklamanê kultûrî xo ra dûr finenê. Cînîyan ser ro yew cigerayış virazyayo. Bi nê cigerayışî psîkolojîyê cînîyan ameyo analîzkerdiş. Di reklaman de, foksiyonê cenîyan ser ro, kîtle arê kenê û cînîyan bi ney hawayî xerç kenê. Yew çîyo ke newe yê keyeyî yan zî çîyeko bîn virazyâ se, sîfte wazanê cînîye ey reklamî de bidê.

MAMOSTE SILÊMAN

Nêmeyê seserra 20' in de, wexto ke, kêt behsê Hereketê Roşnvîriyeya Kurdan û tarixê weşananê kurdan kenî, keyeyê Bedirxanîyan yeno kêt verî. Bi taybeti mintiqaya Botanê de, tarixê Bedirxanîyan, tarixê îsyân û surgunî yo.

Celadet Alî Bedirxan, keyeyê Bedirxanîyan ra yo. Bedirxanî, mîrê Cizîra Botanî yê. Celadet Alî Bedirxan, lajî Emin Alî Bedirxanî bi xo yo. Celadet; serra 1897'ê de, Stenbol de maya xo ra beno û dibistanê yewine ra heta zanîngehê Stenbolî weneno. Celadet wexto ke pîl beno, vera padîşah Abdulhemîdî têkoşin (mucadele) dano. Abdulhemîd, Celadet û bi keyeyê ra koçberê Yemenî keno. Serra 1908'ê de zorê Abdulhemîdî şono û o zî Yemen ra ageyreno û yeno Stenbol. Cengê Dinyayı yê Yewinê de, Ordîya Osmanîyan de, Cepheyê Qafqasî de wezfe gêno. Vilâbiyâyişî İmparatorîya Osmanîyan ra dima, semedê yewîye yaya eşîranê kurdan yew xebate keno. Cengê (şerî) Cîhanî yê Yewine de, zorê dewleta Osmanîyan şîno, erdo ke binê destê Osmanîyan de bi, hetê dew-

Hawar, şertanê zorê de vejêna, labelê goreyê ay wextê, wezfeyê yew dibistanê zî veynena. Celadet Bedirxan, Hawarî binê hewt ser nuşteyan de weşan keno. Hawarê de bi zêdeyê xabata ziwanê neşr (weşan) bena;

1- Miyanê kurdan de vilâbiyâyiş û benderbîyişî elfabeya kurdkî. Tasnîferdişî metnanê gramerê kurdkî û parce-parce weşnayîşê nô metnan, dima zî nê metnan ra kitab (pirtûk) çapkerdiş.

2- Semedê yewbîyişî tarix de prosesê averşiyâyişî kurdkî ser o cigerayîş kerdiş.

3- Weşankerdîşî hîkayeyan, estanikan û deyranê (lawikanê) kurdkî.

4- Weşnayîşî dîwanan û bîyografiyê şâiranê kurdkî.

Bîyografiyê Mîr Celadet Alî Bedirxanî

Bi sayeyê şoreşgerîya Celadetî ya ziwanê kurdkî, eyro ma asaney reyde şîynî bi ziwanê xo binusî û biwanî. Semedo ke, zafê kurdan, elfabeya latînî bonder bîyî, bi elfabeya latînî wendîş û nuştiş hina asan beno

letanê serkewteyan ra işgal beno. Binê serekeyîya Mustafa Kemalî de, vera (diji) işgalkaran (dagîrkeran) mucadele (têkoşin) dest pêkeno. Celadet zî, no ceng (şer) de, sey sereskerêke Tîrkan reyde, vera işgalkaran ceng kerdo. Dima ke Tîrkan ser kuveno, rayna ageyreno kurdan ser. Bi taybeti êrîş Bedirxanîyan beno. Wextê Yawûz Sultan Selîmî de, heme Bedirxanî yetil benî. No keye ra tena di birayê, bi nimitişê şarê Botanî, no qirkerdiş ra xelisînî. Keyeyê Bedirxanîyan, yewna ray koçber kenî. Wextê Sultan Abdulmecid û lajê ey Abdulhemîd 2' yine de, na ray herinda qetliamî de, politîkaya surgun û tecrîdî esas girêna. Celadet bi birayê xo Kamoran, serra 1922'ê de şinê Almanya û ewta de, dest bi wendîş berzî kenêy. Çend serî dima Celadet, Almanya de beşa zanîngehê huqûqê ra mezûn beno û bawernameyê doktorîya hiqûqî gêno.

Serra 1925'ê de şono paytexta Misirî (Qahîre), ewta ra zî Celadet Bedirxan, serra 1930'ê de şono Lubnan û dima şono şam. Ewta de, dest bi karûbarê politîkî û kultûri keno. Celadet rîxistina Xoybûn de cayê xo gêno. Celadet, bi Haco Axa û roşnvîranê kurdan, vetîş Xoybûn de rolêko aktîf gêno xo ser. Yewna het ra Celadet Bedirxan, bi birayê xo Kamûran, ombazanê xo Memdûh Selîm Beg, Sureyya Bedirxan, Şahîn Beg, Haco Axa, Emîno Ramanîj, Lajê şêx Seîdê Alî Rizayê

serehewanayîşê Agirî organîze kenî.

Celadet Bedirxanî, şima zanî ke, nê vatis û lomeyê giran û kezeba veşate vatî, 15'ê Nîsana 1941'ê de yanî 71 serrî verî eyro vatî. Welatê ma de 71 serrî tam emrî merdimî yo. Bê dildaranê kurdkî, eyro zî rayna rewşa roşnvîr, wendekaran û welatperweranê kurdan zaf baş nêasena, heta merdim şîyno bi asanî vajo hina xirab a. Qet nêbo, 71 serrî ra ver, roşnvîranê ma şîynayîn bi kurdkî qalî bikî, labelê nişnayîn binusî. Eyro hem nişnî qalî bikî û hem zî nişnî binusî. Bi averşiyâyişî teknolojiyê, politîkaya helnayîşê hina lez û bi sîstem pratîze bena. Bi rastî nesla newa hina vêşî tesîrî politîka asîmîlasyonê de manena. Nesla newa kurdkî nêzana û zafî inan tîrkî qalî kenî. Eke vernîya na politîkaya helnayîşê de tedbirî esasî nêgîriyî, rewşa kurdkî dekewena taloke. Rasta ey ma zaf bêhêvî zî nîyê. Çunku aseno ke, yewna het ra xabata dildaranê kurdkî roj bi roj vêşî bena. Yewna het ra aseno ke, tayê telewîzyonê verra şono hina vêşî ca danê weşananê kurdkî. Kovara Ronahî û Hawar, bi sernuştakîya ey (jey) vejîyaya. Seba bonderbîyişê kurdkî, eyro zî heway yew cimewo muhîm, nê cigerayîşan ra istîfade veyneno. Celadetî, xebata gramerê het de, şîri zî nuşti. Eserê ey nê yî: Nuşteyê Rojane, Meseleya Kurdan Sero (Fransızkî), Were Dotmam (şîir), Zilame û Zimanek, Bingehê Gramera Kurmançkî. Celadet Alî Bedirxan, Şam de yew bîr keneno,

dekeweno nê bîrî û wefat keno (1951). Nuştox Mehmed Üzûn, heyatê (cuyê) Celadet Bedixanî ser o yew roman nuseno û nameyê nê romanê "Bîra Qederê" panano.

Celadet Bedirxan û Roger Lescotî, qeydeyê ziwanê kurdkî; goreyê qeydeyê ziwanê franskî yo averşiyâyişî hedre kerdo. Herdi gramerê muqayese kerdi û herhewa ra bi awayêke detay û hera (hîra) gramerê kurdkî ser o vinderti, prensib û qanûnê qeydeyê ey rî, ronayî. Noxtaya tewr muhîme, yew zî na ya ke, Celadetî, goreyê gramerê franskî yê averşiyâyişî terminolojiyê gramerê kurdkî viraşto. Bi sayeyê şoreşgerîya Celadetî ya ziwanê kurdkî, eyro ma asaney reyde şîynî bi ziwanê xo binusî û biwanî. Semedo ke, zafê kurdan, elfabeya latînî bonder bîyî, bi elfabeya latînî wendîş û nuştiş hina asan beno.

Gelo, eke Celadet Alî Bedirxanî, no karê tarixê nêkerdî, ma bi kam alfabeyê, ziwanê xo binuştî? Wexto ke, merdim xorîne fikrîyêno, Celadetî, xebata ke ziwanê ser o kerda, zaf erjaye ya. Aye ra 15'ê Gulane, Rojê Roşanê Ziwanê Kurdi qebul bîyo. Her serre 15'ê Gulane de, "Roşanê Ziwanê Kurdi" pîroz beno. Roşanê kurdi pîroz bo.

Vetişê hawarı

Celadet Alî Bedirxan, 15 Gulana 1932' de, Şam de Kowara Hawarî vejeno. Na Kovarê bi elfabeya latînî û gramerê kurdkî nusîyaya. Ay dewr de, nuştox û sîyasetkarê namdarî, yew sey Cegexwîn, Osman Sabîrî, Qadrîcan, Nureddîn Zaza, Kamûran Bedirxanî, Subhîyê Diyarbekirî, Rewşen Bedirxan, Lajê Cemîl Paşayî epey nuştoxanê bînan, na kovare de nuşteyê xo nuşti. Semedo ke, Kovara Hawarî, bi elfabeya latînî, gramerê kurdkî nusîyaya û heme hewa ra ekolê edebiyâtê netewî (mîlî) temsîl kerdo. Pêr û pêser o 57 hûmarê na kovare vejînî. Na kovare, Hûmara 23'yan ra pey tena bi elfabeya latînî weşan bena. Celadet Alî Bedirxan, kovara yewin de vano ke: "Hawar, vengê zanîstî yo, manaya zanîstî bi xo sereşnayîş (şinasnayîş) o, zanîstî zî ma rê azadî û rindiyey ana." "Kam ke xo bisereşno/bisinasno, şeyno (eşkeno) xo bido sereşnayîş. Hawara ma, her ciyî ra ver ziwanê ma dana sereşnayîş. Çunku ziwan estibîyayîş şerî yê yewin o." "Malxirabno! Şima seba bonderbîyişê ziwanê xerîban, bi serran o xebitîn û şima eyro zî xebitîn ke, yew ziwanêko zurayînê qalî bikî. Kuro eyb o, şerm o, gune yo. Yan bonderê ziwanê xo bibî, yan mevâji ma kurd i. Bê ziwantî zî şima rê, tu (qet) ne rûmet a. Ma rê risiyayêka giran a.

Hawar dibistana kurdan a

5- Cigerayîşê qeydeyanê deyran û dansanê kurdan.

6- Cigerayîşê heme tewir edetanê verinan û neweyanê yê kurdan.

7- Cigerayîşê tarix û cografya ya kurdan.

Celadet Bedirxanî, 8 Kanûne 1933 de Mûstafa Kemalî rê yew name (mektub) nuseno. Nûrî Dersîmî no nameyê ser o yew vatewo verêno derg nuseno û weşan keno. Celadet; no name de, çerçeweyê "Efo Pîroyî" ser o, rexneyanê xo ano ziwan. Celadet Alî Bedirxan, dima zî eynê name de, tedaya ke, kurdan û kurdkî ser o bena, bi teferûat kîrtîk û rexne keno. Celadet Alî Bedirxan, beytarê (mabînê) 1942-1945 de Kovara Ronahî, dano

weşankerdîş. Bi weşankerdîş Ronahî; raya yewin a ke, weşananê kurdan de, resm û fotografi yenî şuxulnayîş. Pêr û pêser o 28 hûmarê Ronahî çap benî, serra 1945'î de wendozanê xo ra xatir waşto (padiyawo).

Celadet Elî Bedirxanê, ziwan û kulturê kurdan rê yew xizmeto zaf erjaye kerdo. Heyatê (cuyê) ey, bi temam, surgunan de véreno. Cigerayîşê ke hima weş bi, derheqê kurdkî de kerdi, wefatê ey dima ameyî komkerdiş. Xeyrî ziwanê kurdkî, Celadetî nê ziwanê zî zanayîn: İngîlîzkî, fransîzkî, almankî, tîrkî, farîskî, erekîkî, yewnankî.

Celadet Alî Bedirxan; afrandîr û sazkarê alfabe û rastnuşîş kurdi ya latînî yo.

Akedemîya Ehmedê Xanî de kombîyayışê sifteyine

Akedemîya Ehmedê Xanî de kombîyayışê sifteyine ya meclîsa KURDÎ-DERÎ Amedî de ronîya.. Meclîs, semedî ke komele xebatanê xo hina weş û geş bikerê ra xebatanê xo geş kerd

MERKEZA KURDÎ-DERÎ, kombîyayışê xo yê meclîsi Akedemîya Ehmedê Xanî ya hetê Mizgefta Girdî (Ülûcamî) de darfîna. No kombîyayışê Akedemîya Ehmedê Xanî de ya sifteyin bi. Xebatanê KURDÎ-DER û yê Akedemîyi sero qiseyî ameyî kerdiş.

Serekê KURDÎ-DERÎ Burhan Zoroglu kombîyayışî de ard ziwan ke, meclîsi heta bi xebatanê xo hêz dayo ma û ma hetanê ewro ameyî û vat: "Bi paştidayışê şima ra ma hêz gîyenê û geş benê. Hetanê na game semedî ke şima ma tenê nêvverradayê û ze dildarê ziwanê kurdî besdarê xebatanê ma bîyî ra, spas kena."

Meclîsi semedî ke KURDÎ-DER

hina zêd aver bişiro tikey peşnîyazanê xo kerdi ke hetanê komeleyî ra ci yeno wa bikero ke ziwanê kurdî geş û weş bibo. Nê pêşnîyazan ra tikey wina bîyî;

✓ Malpera internetî ya ke esto, semedî ke hina zêd kesî xo biresnê ci hina zê xebatî wa bîyerêkerdiş.

✓ Malpera KURDÎ-DER û Akedemîyi de wa ferhenga hetê ferhenga kurmancî, wa xebatan ferheng û gramerî yê ke bi kurmancî amede bîyê zî bîyerê bikerdiş.

✓ Wa GUN TV de bernameya peşbirka qiseyan bîyero darfinayî.

✓ GUN TV de wa her hewte yan zî 15 rojan ra rayêke wa profilêke

kesê namedarî yê kurd, bîyero daşinasnayene.

✓ Akedemîyi de wa lijneya viraştişê qiseyan bîyero avakerdiş.

✓ Wa Akademîyi de, têkileya medreseyan, dêran û kurdî sero xebat bîyerê kerdiş.

✓ Wa Akademîyi 3 mengan ra rayêke bonê BDPiya Amedî û bajaranê bînan de, partîyi de qisekerdişê bi kurdî sero panel, forum an zî xebatanê ney hawayî bîyerê darfinayene.

✓ Akademîya Ehmedê Xanî de wa beşanê weje, tarîx, çand û ze nînan beşî abibê û kesanê ke wazanê, wa tîya de xebatanê xo hina hîra bikerê. Serekê Akedemîya Ehmedê Xanî Hayretîn Altunî, pey peşnîyazan qisey kerd û ard ziwan ke hetanê meclîs bibo, paştiya Akedemîyi û sazîyanê ziwanî sero xebat kenê û dewam kerd: "Bi heme kiştan ra êrifê ziwanî kenê ke biheleynê. Ema hetanê destanê ma ra yeno ma dê xebatanê xo yê dijî politikayanê asîmilasyonî û her hawayî bidomnê. Na game rayireberaya ke esta ya damezrîner û ravêrdeyo. Demanê verê ma de dê weçînayî bîyero kerdiş. Ma hadreyê ke gureyê xo dewre kesanê ke dê xebat bikerê bikê. Çimkî no cayî cayê kesan niyo, cayê şarî yo. Akedemî zî xizmeta şarî de ya û karê şarî kena. Kesî şinê û yenê, ema şar cayê xo de yo û qedîm o." AMED

Amed de şanoya kirmancî

Enwer Şîn - AMED

Ziwanê kirmancî xoverodayışê nêmerdişî dano. Nê Serranê peynînan de xebatê kirmancî her ca de zêde benê. Nê xebatan ra yew zî hetê şanoya de bena. Di çarçeweya festivalê Şanoya Amedî de, kaya şanoya bi nameyê aye 'Kayê Mixeneti' ke nuştoxê aye Alişan Onlu yo, xebateka baş viراşta û şanoya ey vejîyaya temaşo-xanê ver ro. Onlu ard ziwan ke, kirmancî birayê kurdî a qijkek a û kirmancî no keye de gere hina zêde ca bigêro ke wa vejîyo payan ser.

Alişan Onlu yo, derhenera aye zî Sîbel Înce ya, hadreyeya no kayî kerdişî, çarçeweya festivalî de ame kaykerdiş, babeta şanoye, politikayanê Osmanîyan ra bigere, hettanî ewro, kurdî senî ameyê xapînayî a. Bîyayi-şanê, politikayanê dewletî yê zurkerî û xapînayî ke çiçî ardo Hesen Xeyrî Kangûzadeyî ser Onlu waşto ke bal bi-anco zûrkerî û xapînayî ke, kurdan ser û kayî ke kurdan ser amey viraşî

Onlu ard vîr ke, babeta kaykerdişî kayî bi kirmancî, politikayê xapeynayî Osmanîyan ra hetta na game, o ke, kurdan sero ameyê remnayî rafineno çiman ver û wina va: "Min waşt, cuyaşîyê keso kurd yê herêma Dêrsimî ra semedî xapeynayî û zûrânê dewletî çiçî ardo serreyê ïnan, çimanê temashoxan ver ro rafînî. Dewlet senî gedeyanê kurdan dayo wendîş û qabê ke kurdan, kurdan ra cira bikerê û vera yewbînî bidê ra, politikayanê gemarinî yê senî ardê ïnan ser bi-mojnî şarî kurdî rî. Qarakterê min, cuyaşîkô, raşteqînî ra cuyaşîyê Hesen Xeyrî Kangûzadeyî yo. Min, serra 1814 ra naşt hetta qirkerdişî girdî yê ke hetê Osmanîyan ra amey kerdiş girot û hetanî ewro ardî.

Xeyrî, wexto ke gedeyo dewletî ey gîyena dana wendîş. Dima ra o beno bînbaşî. Xeyrî, wexto mîyan de politikayanê dewletî yê kurdan sero wazeno qirkerdiş bikerê, pey ra fam keno û dijî nê qirkerdiş, dewletî ra bertek mojneno. Tena bi mojnayışî

nêmaneno, gureyê xo ra, semedî ke Dêrsimî de dewletî do qirkerdiş bivîrazo û ney zî wazanê bi destê ey bikerê ra, fek verradano. Di xebatanê Cemîyeta Kurd yê Taalî de ca gêno û seba kurdan xebata xo dewam keno."

Onlu ard ziwan ke, politikayê dewletî yê verîn û hetanî nika ser kurdan eynî yo û wina dewam kerd: "Vizér zî şexsê kurdan ke vejîyay ver û pêşençeya kurdan kerdê, politikaya xapeynayî, dek û dolaban rê waştî ke kurdan bi destê kurdan qirkerê û bixapeynê ke, kurdî meşî heqanê xo. Ewro zî, hûkmat û dewlet politikaya xo ya kan kurdan sero dana ramitiş. Wazena tay kurdan sero dana ramitiş. Wazena tay kurdan ver kurdan bido xebitnayî.

Çira

Ehmedê Bira

ehmed.bira@hotmail.com

Merheba VERROJ

Ez taxmîn kena gama ke şima rojname girot xo dest, çimanê şima zafîrinan ra, hesirî amey war. Belki çend deqey şima wendîş vîra kerd û bi hawayêko matmaye ewniya rojnameye ra... Belê! Wendoxê erciyayey!

Rojnameya sifteyin ya hewtane a kirmancî ya dînyaye ra, raya sifteyina ke destê şima gineno ci. Bi şaya keda tikê ombazan, kemaney û şâşy bibê zî, vejya. Semedê kemasiy û şâşy ma, na game ra, ma şima ra lêborîna xo wazanê. Şima, kedkaranê rojnameye ra, hezar spasîyê xo kenê. Ma zî, şima rî mîlyon spasîyanê xo kenê. Çimkî, şima no ziwan xo vîra nêkerd û resna ewro. Eger şima nêbayê, ma bi ney ziwanî nêşikayê ke çîyeke zî bînuşnayê. Ma xizmetkarê ziwanî yê.

Destpêkerdişê rojnameye, nîmeyê xelisyayışê zarawayê kirmancîye yo. Rojanê bêro de, eger ke rewşey awertey nêvejyese, ma do / dê xebata xo hewna zî hîra bikerê. Wendoxê erciyayeyê VERROJ i! Şima çinê bê, ma qet çin ê. Şima bibê se, ma est ê. Çimkî, estbîyîşê ma, girêdayeyê şima yo. Eger şima, qasêke zore bidê xo, şima do hewna weş kirdki bonder bibê û xo aver berê, lazimo ke, şima rojnameye biwanê û bidê wendîş. Se beno wa bibo, heta destê ma ra bêro, ma do na xebate bidomnê. Vengdayışê min tenê kesey ke kirdki qisey kenê rî niyo. Kesê ke vanê ez kurd a, ra zî yo. Çimkî, zarawayê kurdî yew ê. Zafereya kirdan bi kurmancî zanê, ema, kurmancî bi kirdki nêzanê. Semedo ke, zaraway nîzdî jûbînan bibê û bêre famkerdiş, lazimo ma heme xebatanê xo yê wendîş û nuştişî geş bikerê.

Eger keso ke vano ez kurd a, lazimo ke, kurdî bimûso û binuşo û bonder bikerê. Heta ziwanekê nêbo nuştekî, o ziwan aver nêşino. Lazimo ke, 7 serre ra heta 70 serreyê ma hewl bidê ke, kurdî bimûsê û bidê mûsnayî.

Xelisyayış û maf girotîş, qada ziwanî ra dest pê keno. Çimkî ziwan sitûna neteweyî yo. Qandê ke sitûn raşt û sere berz bivîndero, lazimo ke, binê banî de kan nêbo û xo zindî, weş û geş têpêşo. Ziwano ke, nîyameyo nuştiş, vinî bîyo. Heta ke ma şikenê, bi ey ziwanî xo qisey bikerê û veng bidê. Eger winî nêbo se, ze awa şipe de aşnawkerdiş a. Demê tepeya, qelifyayîş do dest pê bikerê û ziwan têk şero. Seba ke ziwan têk nêşero, vitamîn û proteyînan newe û geşkerdişy gere bibê. A, vitamîn zî, şima yê. Wendiş û nuştişî şima û kirmancî bonderkerdiş dormeyê şima yo. Ewro, politikayê ke kurdan ser ro yenê ferzkerdiş qirkerdiş ziwanî û neteweyî yo. Eger ma hember na politikayê bi çeko herî weş bi ziwan, şerî se, ma do na politikayê berteraf bikerê. Na game ra, ma heminan rî qewet bo û serkewtişo gird wazanê.

RAST o wendîş û nuştişê kirmancî goreyê çend serranê verênan xirab nîyo. Kirmancîya nuştekî zî roje bi roje aver şino. La reyna zî ma ewro nêşenê bi na kirmancîya keyfê xo bîyarî

MEHMÛD NÊŞITE

Cemati cayê xo de nêmanenî. Timûtim hê rewşa tewgêrayışî de, hê mîyanê yew vurîyayışî de yê. Cemati bi xeyrê nê vurîyayış û tewgêrayışî aver şino û modernîze beno.

Tarîxê heme cematan de averşiyayış û vurîyayış zaf mûhîmî estî. Heta zaf vurîyayışî estê ke hanî rewşa şorişî de. Mesela: Tarîxê kurdan de zaf hadîseyê komelkî vîraziyayê. Ma vajîme efsaneyâ "Newroz", ma wajîme Başûr de ronayışê "Hikûmata Federe" ma vajîme Bakur de qebulkerdişê "Estdîyayışê Kurdan", mavajîme qebulkerdişê "Qirkîdîşê Dêrsimî" qebulkerdişê "Ziwanê Kurdan" û sb.

La tayê vurîyayışî estî ke, tesîrê tarîxê heme miletan kero. Yan zî, malê heme cîhanî bîyê. Mavajîme şorişê serra 16'ine ya Awropa. Ma vajîme şorişê 1917'ê Sowyetî. Ma vajîme vejiyayışê rojnameyan û hetê Gutenbergî ra îcadkerdişê matbayî.

Verê seserra 15'ine de Awropa de tayê serebûtê zaf muhîmî vîraziyê. Ekonomî bi xurt. Bezîrganî roje bi roje aver

Rojnameya Kirmancî

şî û zêdîya. Sermaye bi gird. Nê serebûtî zî bîyê sebabê vurîyayışê cemati Awropayî. Rojname zî nê demê vurîyayışê cemati reyde vejiyâ.

Badê ke nê rojnameyî vejiyê hetê şarî ra eleqeyêko rind dî. Rojnameyî roje bi roje aver şî û peynîya-peynî de bîyê sazgeh û mîyanê cemati de wayîrê yew kirdarî bîy. A roje ra nat o rojnameyî bîyê yew quwet û tesîrê vurîyayışê cematan kenî. Wezîfeyê rojnameyan yew-di nîy, zaf ê. Goreyê ferhengê "Dezgehê Ziwanê Tîrkan" (Turk Dil Kurumu): Rojnameyî; derheqê politika, ekonomî, kultur û tayê çiyê bînan de komelî agahdar kenî. Şarî bi vengûvajan/xeberan hesnenî, tesîrê fikrûmûmîya (kamuoyu) kenî û şarî goreyê fikrê xo organize kenî, tayê çîyan bi şarî danê zanayîş, ge-ge wezîfeyê perwerdeyî kenê, sedemê ke şar bi keyf wext ravîyarno ca danê çiyê "magazînan" (eglendirme). Reyrey zî şarî rî hakemî kenê û sb. Na seserre ma de teknîk xurt bîyo û aver şino. No xurtbîyayışê teknîkî insanan

hîna zaf nêzdî yewbînan keno. Merdim bi xeyrê nê teknîkan bi lezgînî yewbînan ra xeberan gêno.

Edî çiyêk bindoşek nêbeno û çiyêk nimite nêmaneno. Nê rojanê peyênan de zaf çiyê nimitkî vejiyê meydan û hema zî vejiyê. Nê serebûtan de tesîrê rojnameyan û tesîrê teknîkî zaf o.

La ewro seba ma kirmancan (kirdan) manaya rojnameyan û krîterê vetişê rojnameyan çiyêk o bîn o.

Seke ma heme zî zanê, wendîş û nuştişê ma kirmancan zaf kêmî yo û heta ke bin ra çinî yo. Rast o wendîş û nuştişê kirmancî goreyê çend serranê verênan xirab nîyo. Kirmancîya nuştekî zî roje bi roje aver şino. La reyna zî ma ewro nêşenê bi na kirmancîya nuştekî xo şakerî û keyfê xo bîyarî. Na rewse zî kar û gureyê rojnameyan kirmancan zehmet Keno. Barê ìnan keno giran!

Hetêk ra zî ma zanê ke îradeyê welaletê ma, îradeyê tarîxê ma û yê kulturê ma bi çuwayê zorî destê ma kurdan ra vejiyayo û kewto binê îradeyê kesê

bînan. Nê kesî ziwanê ma yê qedim kerdê rut-repal çiyêk tede nêverdi. Urf û edetê ma, ma dest ra şîyo yewna urf û edet kewto ma mîyan.

Ma kenê nêkenê ma xeberê nêkenê sereyê na dewlete. Na dewlete, yew inadêko reş o pêgirewto ha vaje-ha vaje yê xo ra nêna war. Politikaya asimîlasiyonî ra fek vera nêdana. Ziwanê ma rî, kulturê ma rî, tarîxê ma rî qasê muyêke zî xizmet nêkena. Ma nata şinê, weta yenê ma kenê nêkenê havilê xo çin o.

Barê ziwanê ma, barê kulturê ma, barê tarîxê ma bîyê nîreyê asinê û kewto milê ma. Ma mecbur ê ke nê baran hewa nê. Ma mecburê ke nê wurê xo bi destanê xo bikenî.

Dezgeyê ma yê tekuzî çinî. Pereyê ma çinî. Sharê ma goreyê zerrîya ma bi organize nîyo. Sazgehê ma yê ke destê ma bigêri û aver ra kaşkerî çinî, yê ke estî zî dewlete nêverdena ke destê xo dergê ma bikero.. Ganî rojnameyî, nê şertan baş bizanê. Rojnameyê kirmancan yan zî rojnameyê ke wazenê kirmancî û averşiyayışê kirmancan rî xizmet bikerî ganî kar û gureyê xo ra hayîdar bî. Hetêk ra mecburê ke wazîfeyê rojnameyî bîyarî ca. Yanî goreyê krîterê rojnameyan xo formel bikerî. Hetêk ra zî ganî kirmancîya nuştekî rî xizmet bikerî. Ziwanî rî xizmet bikerî. Zafane zî rast-nuştî rî xizmet bikerî. Hetêk ra zî ganî tesîrê vurîyayışê cemati kirmancan bikerî û ìnan heşar bikerî. Rayîrê mucadeleyê ìnan roşin bikerî.

Fadi

ARDIL MORDEM

Çê ìna taxa cerî ra şîbî taxa corî. Corê dewide çiyê ke berz dibî. Ti waxto amênê verê çeverî kûlî dewî kewtêne binê linganê to. Çê bi beton vîraştîbî. Verê nê çê, baraka ki halerzdi vîraştîbî ayidi nîştêne ro. Pîyê aye xo bi xo vîraştîbî no çê. Çê yê ki jû kat, balkona ki xoya dergê bîyê. Tayê cerê çê di gomî bî. Malê xo kerdêne ney gomî. Corê gomî, jû dara sayê bîy. Dormê darî bi sincî guretîbî. Dari hona girs nêbîbî. Newe bîyêne kuwe. A taxi zedîye xo mordemê jûmînbî. Piranî birayê jûbînbî. Kulî zewecîyayebi. Cûda bîbî. Xorê keye / çê vîraştîbî.

Pîyê Fadi di dolimê (rayê) zewecîyaybî. Cenî ya xo ya virendêne o ki zewecîyaybî, o caverdabi şîbî. O kî jû çenêka (kêneka) azeb ra zewecîyaybî. Emrê ey çenêka ra zaf gîrsbî. Cenî ya ey, ya virinî ra domanê ey nêbîbî. Çoka defêna zewecîyaybî. Na dolimî zî lajê ey nêbîyêne. Maya Fadi serhev ponç çenê ardibî. Pênyîedi jû lac ardbî. No laj to yatêne qey lacê xizirî yo. Hinî ey sero lerzaynê. O laj bî û teynabî. Qaşo vatêne domanî domanê kuliya heq dano. Lî domanê lajî cuyabî. È lacibî.

Îna toximê ìna bidêne berdewamkirinê. Çenê çikibî ma? È çixa rîndbékî, laca zaftir wayîrê ìna veciyêkî onciyakî cayê lajan nêgurotêne. Lajî toximbî.

Fadi çêna çê a pîli bi. Mektebê virindiyê wendibî. Îndî nêwendibî. Fadi waştene biwano. Lî derfet çinibî Fadi biwano. Sinavê mektebê yatalî qezenc nêkerdibî. Pîyê aye kî zonê bîn derfet nêkerdibî ra. Fadi çenaka ke baqil bî. Zaf waştene biwano. Zê ma û pîyê xo mebo. La nika qedera Fadi bîbiyêne zê qedera maya aye. Zê çinîyanê úca. A

kî bidêne merdi. Hêst des domanî bîyarenê. Wertê feqîriyê di biqediyyê emrê aye. Èşk, heskerden ìna ra çi vatibî. Nê qesê lewê pîyê aye de çinibî. Mezgê ay de tenê perê bî. Waştene çena xo bido jûyê dewle mend.

Fadi karê şodîri qedena. Verê çeverîdi / berîvedi niştaro, a û dadçena xo qisê kena.

-Ti zana Sonê pîyêmi wazeno mi bido mîrde. Ez nêwazên min bido jûyo ki cira hesnêkeni û ez nas nêkeni. Ez û senî bi ey ra bîzeweijî?

-Ma ti xêxa pêra bîzeweijî. Pîyê to şoro xorê vajo. Ti vaje nê o nîşkîno çiyê bikero? O nêşkeno to bi zorê darî bido.

-Ti pîyê mi nasnêkêna. O vajo ci, o beno. Çê / keyê ma de. Kes nêşkeno ey ra çiyê vajo. Defê çiyê bikero sarê xo defêna nêvano nê. Kesê nêşkeno ey rayê ra vejo. Hard / erd vano asmen vano, o bi ya xo keno. Ti nêvînena maya mina feqîr destê ey ra ci oncena. A bîni kî, vanê no lajeko ke dê min bido, pîyê ey zaf zengîn o. Pîyê mi pera ra zaf hes keno. Perê royê ey yê. O nê fersendî destê xo ra nêremmeno. Ez nêçar a ke qebûl bikerî. Hem to qaytkerd mi rî kî rind bo. Ez îndî canê xo ra bîya. Ez îndî wazeni ita ra biremî şêri. Şêri hama kotî beno wa bîbo.

-Ti wazena şîliyeyî ra bîremê an go dê torgi to bikerî. Ti dê zaf poşman bibê. Qe mebo tayê nasbike. Ka hela jûyo senen o. Rind o an xirab o?

-Mi heşno ez zan qe rindek nîyo. Jûyo sejet o. Zaf bê şoret o.

-Rindekîyê berzi ka hela rind o ya ne-

rind o?

-Ez zî nêzani!

Ponçemo. Ewro roja gîring a. O bero Fadi bîvîno. Fadê kî ê bîvîno. Na senê dînya wa, tenê defekî bîvîno pêra bîzeweijyo. Ti rayê tenê bîvîne û bi eyra bîzeweijî, çiyê ki senen o. Ti emrê xo ê ra derbas kena. Werti di heskerdene, êşk çîmîbo, ti se pîya emrê xo derbaskena? Çê / keyê inandî jû teşqalawa ki xo gûreto şona / şino. Ne tenê çê inadi dewi kulî kewta teşqela. Na dewi henên bîyê. Kulî bîyêni pîya heşnêne. Merdişan di, bi ney hawayî bi. Kêfweşîyan de zî hîmî bî. Fadi kewta zerre hevya ìnawa. Merax kena. Jû yo seneno. Cuyêna xo ya ke tezi destpêkero ê fikirena. Vana ka ez qaytkerî talê mi hona mirê ci nîvisto? Ci bêro sarê mi ci mey ro? Ayê kî jû xortî ra heskerdibî. Zerî kerdibî jû xortî. Nika zî, jû yo ki qe nasnêkeno ra şoro, zerê xo dejneno. Ti vana qey zerê ay adir gurewto û aye vêşneno.

Pênyîedi amay Fadi bê henî, bê go-vendi, ze cenîya veyve kerdi û ay kedî zereyê maşineyî û berdî. Pey çend aşman xeberê ame ki, mîrdeks dano Fadi ra. Serê kî derbasbîyê Fadi bîyê wayîrê derguşê. Fadi îndî nêkena caverdo û bêro. Pîyê Fadi vano tawa nêbeno. Merdeyê ay o dano piro zî cira hes zî keno. Pirodan raşt o, la heskerdene çîna heta peynîya emrê ayi pirodenê bena sîya.

Fadi aye qe canêverdana. Fadi rasta raşt kî şîliyeyî ra rema, şî torgi ver.

Derdê min o pîl, o ke zederê dej dane min, rî ziwanê yo. Yeno vatis, o ke qedim giroto xo dest hemê çiyê dormalêyê mix vînenê. Wexta ez welatê de şina cayêk, hêşê û aqilê min ziwanê ser o da yo. No xesasiya min ra yo nêzana. Ez wazanê, hemê cayê Çewligi de pêro pîya bila kurdî bîyerê qisekerdenê. Hele ne serranê peyên de her cayê sükî de tirkî zaf yena qisekerdiş. Pîl-qîj her kes, wazeno yewbîn rî tirkî qisey biko. Ke merdim vîneno qaybe qiskerdiş zor dane xo. Tirkiya ke nerîya berbat qisekenê.

Çewlig qutîya miftekerde ya

Çewlige warê pî û mayan a. Hetanê na game se sandoka kîlîkerde menda. warê xo yê şaristaney û bi merdimanê xo yê dilnizman, tarîxî de cayê xo girewta. Di her warî de û ziwanê xo de xo pawita heta ewro

Kaya Qerteli

Aye ra yo. Kesayetiya çewligijan xurt a, "ewne nuşteyê xo de na minjarî kar ana' xo iştat kerda. Na kamîyê û kesayet her qade cemât û folklorî de zî xo ramojnena. Ma biewne yew kaye folklorî de hers û pawitiş senî temiyan benê. Na kaye çewligijan ra vane Kaye Qerteli. Yew kaye ya efsuniya.

Ez wazena, bi na kaya efsûni û reyde kesayetê çewligijan biyârê têhet. Kurdistani de kayê folklorî xozaya merdiman de cayeke muhim gêna. Qerekterê inan ser o çiyo erêni verdenê. No qerekter reb-re bi ritman xo ramojnenê. Ling ver bi verî û ver bi peyi, bi qaydyeke yenê eştî. Kişta rastî ser o, badê zî figurî ra dim ca bediliyeno, ewta de kay dibare bena. Cuse, laşê heciyena, kayvan bi hareketanê xo asalete xo ramojneno.

Folklorâ Çewlige de kayî, mutlaqa yew bîyayeneyî, yew babete arenê ziwan. Merdim ewniyeno, xweza esta, merdimî estêy, heywan û heskerdiş esto. Nê folklorî de mabêne pêrunan de têkiliya bi aheng esta. Kaye Çewlige hîrê tewir kaybenê. Taye inan kelam vanê o tewir kaykenê. Reb-re zel cenenî, pê ritm û muzika zelê kaykenê. Ya hîrin zî davul û zirna ver kaykerdiş o. No kultur badê mabenê çewligijan de ca bîyo. Miyanê mîlete de o tewr yenê qisekerdenê. Bi goreyê min, kayo zêdî ra bi mana, kaya qerteli ya. Hikayeya kaya Qerteli inahewa ya. Yew şiwane yo lal, rojek bola pesê xo merge de dabî çiranayış. Bola pesî herişê qertelan bena. Ci tesadûfey, qertelan ra yew, vareka rindêk dane wera û kenê perçê. O zî a vareke ra zaf heskeno. Keno ke a bixelisno, la mecalê ey çin yo. Na kaye de roja ko zext û zor merdim qewîyeno, jest û mîmîkî merdimî senî benê ramojnîyeno. Hers, minqatebiyayî, xweza heskerdiş, zederê fitrate çewligijan de esto. Na zî taybetiya inan a.

MISTEFA ŞAHİN

EZ SEKENA mifte ziwanê min anêkeno. Nameyê heminê çiyan, pêro fenomenenê Çewlige, heta nameyê xweza ey zî anêbenê. Nêşikena çiyan name bikera. Vîra min de tirkî çihef ke çitlanbîk kaykena. Heşir bîya, xo ra hêrsbîya, vana na vîra tirkî zî ci şîrîn a, ca de xo peşena min ra. Heme nameyê Çewlige, bi tirkî yenê vîra min. La nameyê kirdkî nînê minn vîrî.

Çimkî seserrî ya ziwanê Çewligijan, malûm o, sey heme welatîyan, kurdîya kirdkî zî qedexe bîya. Verê ci, dewlete tehemulê herdê çewligijan nêkerd. Heme nameyê herdî vûrînayî. O ke nameyê ey nêbedeliya nêmend. Kotar û koyî, wargeh û dewîy heta heme dere û derxuleyê welatî pêro bîyîy tirkî. Dewlete nameyî bedilnayî vat wina do şarê kurd vînî bibo. Çihef ke, o tewir zî bî, vera-vera nameyê weşikî vînî bî û vînî benê.

Min waşt ke şarê xo bidî şinasnayîş, hewcetîya min çiye bi ziwanê kurdî weşanîyê nûştekîyan estbî. La xebatê inasarêni, bi ziwan û nameyê kurdî çînbî. Ya kîtabî inahawa nêweşanîyayêne yan zî ez inan nêresaya. Nê serranê peyênan de, tay roşnvîrê şarê ma newe dest pê kerdbî lehçeyanê kurdî nûştene. Mixabe zaf tayn ê. Ewro ma destbere de, çiyo de ma rî mende fekî yê. Wa ma vîra nêşero, oyo ke, ma rî bîmano çiye nuştekî yê. Çiyo ke ame nûştiş neslê neweyî rî maneno. Ma nameyê cayanê xo, yê bab û kalanê xo arê nêdê û nênuşê, do siba ax û waxî zî êdî pere nêkerê.

Zerra min, min wena. Ez zana, şima zî sey min wazanê û cehad kenê, nameyê ma, ziwanê ma, kulturê ma tarîxê ma wa vînî nêbo. Na zî xebatêka kolektîfe wazena. Çihef ke, bê statûya mileti ra, destfistiş taye qiyemt û hej nê mimkûniya...

Amadekerdişê çiyan, ked û derfête wazena. Her kes gere miyanê nê karî de bo. Her kes gere nameyê çiyanê verênan, nameyê cayan, dirokî bab û bapîranê xo, pê-

runî serpûndeyê inan binuso. Heme herdê ma, çiye ma, nameyê xo estê. Heme kerrey, dar û berî nameyê xo estê. Fînak, kera qelasîya, dar piştiya, warê gerdino, dere xorî yo, merge derga, rayir xîçin o. Seg şima wanenê, heme nameyê fenomene ma inahewa bi sifatî xemilyayê.

Her kes minntiqayê xo rî persiyar o. È ke Çewlige ra yê, gere hîkayanê şarê xo arêbikerê. Nameyê cayan û nebatan arêbikerê. Wexta nê çiye fekî bêrê pêser, nînan ra yew kîtab vejîyeno. Na xebate, xebatê ka erjîya ya gird a. Bi xo hêvî kena xebata inasarêni, ziwanê ma kulturê ma ver bi vîndibîyayışî ra xelisnenê.

Ziwan rûmeta gelî yo

Min ci rî babeta nameyan hendêke derg kerd? Ma ziwanê xo her qada cemâtî de qise nêkerê, na bena felaketiya ziwan û şarê ma. Çiyo ke barê ma kewto, cuwa ver, wendîş û nûştiş kirdkî ya. No ma hemine rî yew rexne yo. A ye ra yo ke, min nuşteyê xo bi rexne dest pê kerd. Na birîne gere bi acîl darû bibo. Ez ardimê pêrine, şarê çewligijan wazena.

Çewligijî heta pawitişê ziwanî ra qels asenî. Na yew raştî ya, Çewlige serçimeyê kirdkîya ma ya. Qisekerdişê xo de belû beno. Her kesî xo rind seba tirkî pêt kerda. Kê vanê qey kurdî tîya de nêcuyenê? No rexneyê min mexsusî tena Çewlige rî nîyo, heme cayê Kurdistanî rî yo. Semedo ke bi hezar serrî yo tîya de kirdkîye ameya qisekerdiş, heqê kesî çin o astengîye bivirazo. Ziwanî rî astengî, sûcê merdimayî yo. Ez şima rî vaja, kirdkî qisey nêbo, bi paya fermî perwerdeyî nêvirazîyo êdî tîya de ne cayê îqamey manenî ne zî, koyê ewro ra pey dostanîya xo ramojnenê.

Lomeyê şarê xerîb çin o. Merdim gere xo bi xo estbo ke şarê xerîbî ra xo bi do qebûl kerdiş. Ma vajê ke ma cehat nêkenî, ma gureyê xo nêkenî, ma karê xo nêpawê û niyarê ca û verdê, no di ray merg o.

Nameyê
Çewlige kam
cayî ra yeno

Çi hef ke babeta şinasnayîş Çewlige vîla bî. Min waşt ke ez nameyan ser vîndera. Senî ke ma lehçeyanê xo ra, kirdkî, kirmancî, dimîlî, zazakî vanî û name kenê, nameyê Çewlige zî wîna zaf ê. Çewlige, Çewlige û Cebexcur nameyê jarê ma yê. Zaf namêy, zenginîya ziwanê ma ra yena. Na dewlemdî ya. Na taybetiyya weçinayê resaya kesayetiya şarê ma. Min serenuşteya xo de behsa qutîya miftekerde kerdi. Şarê ma yew qutîya miftekerde de yo.

Şarê ma bi koyanê xo yê berzan ra, 'ke nameyê xo tirkî úca ra gi rewto'. Bi golanê qreteran û bi keranê volkanikan ra nameyê xo girewto. Çewlige miyanê nê keranê de bi henzarî enwayê vilikan ra nameyê xo gi rewto. Reyna zî vana, dewa ke paştiya xo daya koyan, heme şarê ê dewan, è ke vernî û peynîya inan nêasenê, nê waranî henikan de cuyenê dinamîkî ziwanê ma yê. Kurdê ma ha bajaran, ha bi dewa xo de zedîra bêvengî, ewro roja xîretî yo. Çewlige zî o tewr o. Ez aye ra vana, heqîqeten Çewlige yew qutîya qefilnaye ya.

